

W wykonaniu uchwały Zarządu Krajowej Rady Spółdzielczej nr 34/2023 z dnia 11 lipca 2023 roku w sprawie udzielenia pełnomocnictwa związkom spółdzielczym do realizacji zadań związanych z przeprowadzeniem wyboru delegatów na VII Kongres Spółdzielczości i z pracami przygotowawczymi do VII Kongresu Spółdzielczości

oraz

mając na uwadze cele zjazdów przedkongresowych jakimi są: wypracowanie stanowiska organizacji spółdzielczych w odniesieniu do węzłowych problemów zawartych w tezach programowych VII Kongresu Spółdzielczości oraz wybór delegatów na VII Kongres Spółdzielczości,

Krajowa Rada Spółdzielcza przedstawia poniższą propozycję tez programowych na VII Kongres Spółdzielczości.

TEZY PROGRAMOWE NA VII KONGRES SPÓŁDZIELCZOŚCI

1. Rozwój spółdzielczości w XIX wieku był solidarystyczną odpowiedzią na doktrynę liberalizmu. W miejsce bezwzględnej gry rynku spółdzielcy zaproponowali szanujące godność człowieka reguły, normy i zasady postępowania, znane dziś jako zasady roczdelskie. Zostały one zapisane w Deklaracji Spółdzielczej Tożsamości, rekomendacjach Międzynarodowej Organizacji Pracy i wytycznych Organizacji Narodów Zjednoczonych, a niektóre kraje inkorporowały je do własnych systemów prawnych.
2. W rozwoju ruchu spółdzielczego swą piękną kartę zapisali polscy spółdzielcy. Mimo zdecydowanie trudniejszych od reszty krajów Europy warunków rozwoju, blisko 300 spółdzielni różnych branż funkcjonuje w Polsce nieprzerwanie od ponad 100 lat. Wielkie zasługi dla umacniania polskiego stanu posiadania, wzmacniania polskości i wyrwania ludzi z biedy i ubóstwa odnotowały spółdzielnie przemysłu ludowego i kasy Stefczyka w dawnej Galicji, handlowe w byłej Kongresówce, bankowe, handlowe i zarobkowe na terenie Wielkopolski. Doceniły spółdzielczość władze odrodzonej II Rzeczypospolitej, wprzegając ją do dzieła odbudowy kraju.
3. Spółdzielczość polska wypracowała znaczny potencjał gospodarczy i kapitał ludzki. Niejednokrotnie bywał on celem zawłaszczania i wrogich przejęć, dokonywanych pod różnymi pretekstami: racjonalizacji, restrukturyzacji, usprawnienia zarządzania, upodmiotowienia członków itp. Także w latach ostatnich podejmowano liczne próby przekształcania spółdzielni w spółki kapitałowe, a spółdzielni mieszkaniowych we wspólnoty mieszkaniowe. Z takich prób często, niestety, akceptowanych przez część spółdzielców poprzez postawy bierności, a nawet przyzwolenia, spółdzielnie zawsze wychodziły z uszczuplonym potencjałem.
4. Na kondycję podmiotów spółdzielczych wpływa nie tylko jakość prawodawstwa, ale także postawa samych spółdzielców i ich oddziaływanie na macierzyste środowisko. W nieprzyjaznych dla spółdzielczości okolicznościach zewnętrznych to właśnie ta postawa niejednokrotnie decydowała o postępie bądź regresie spółdzielczości. Dziś też każdy z nas staje przed koniecznością odpowiedzi na pytania: czy chcemy wdrażać zasady i wartości spółdzielcze, bronić ich i o nie zabiegać oraz kierować się nimi w codziennej aktywności społeczno-zawodowej, czy też stanowią one dla nas tylko przykrywkę dla działań stricte biznesowych, egoistycznych? Spółdzielnie, oparte na zasadach samopomocy, samoodpowiedzialności, demokracji, równości,

samorządności, współpracy, sprawiedliwości i solidarności, są wciąż atrakcyjną formą społeczno-zawodowej aktywności ludzi.

5. Zastanowienia wymaga dlaczego spółdzielnie stawiają się w stan likwidacji, wyprzedają zgromadzony majątek, przekształcają się w spółki prawa handlowego czy też ograniczają swoją działalność do wynajmu pomieszczeń innym podmiotom gospodarczym, bądź administrowania wyodrębnionymi z nich wspólnotami mieszkaniowymi. Czy jest to tylko wina obowiązującego prawodawstwa czy też sami spółdzielcy poprzez postawy bierności, a czasem nawet przyzwolenia wpływają na te procesy? W tym kontekście należałoby na nowo przedyskutować i zdefiniować zadania samorządu spółdzielni, związków rewizyjnych i Krajowej Rady Spółdzielczej w celu ograniczenia tych nie zawsze uzasadnionych ekonomicznie praktyk i inspirowania do powstawania nowych podmiotów spółdzielczych.
6. Spółdzielczą współpracę może, jak w innych krajach, wspomagać prawo poszerzone o przepisy regulujące relacje wzajemnościowe spółdzielni i o takie prawo będziemy zabiegać. Antycypacją tych postulowanych rozwiązań powinna być bieżąca praktyka spółdzielcza, polegająca na inicjowaniu współpracy między różnymi branżami spółdzielczymi i tworzeniu sieci powiązań. Dla szerszego rozwoju idei spółdzielczych należy propagować upowszechniania używania przez polskie organizacje spółdzielcze logo „COOP” jako symbolu spółdzielczości na świecie i marki spółdzielczych produktów.
7. Po doświadczeniach światowego kryzysu roku 2008 i konsekwencjach pandemii COVID-19, coraz częściej przebija się myśl, że spółdzielczość stanowi jeden z ważnych paradygmatów rozwoju gospodarczego i budowy społeczeństwa obywatelskiego. W sytuacji, gdy globalny biznes stał się suwerenem, a państwa narodowe jego petentem, budowa społeczeństwa obywatelskiego nie może obejść się bez spółdzielczości, którego zręby są tożsame z wartościami, jakie prawie 200 lat temu wpłynęły na rozwój ruchu spółdzielczego.
8. Dopóki potencjał spółdzielczości nie będzie bezpośrednio zagrażał międzynarodowemu kapitałowi, możliwe jest zachowanie lub uruchomienie przez państwa narodowe specjalnych ułatwień dla spółdzielni celem utrzymania ich pozycji na rynku. Wiele państw z tych możliwości korzysta. Furtkę ułatwiającą spółdzielniom skorzystanie ze środków unijnych uchyliła również Komisja Europejska, dowartościowując zorganizowane formy działania rolników przy ubieganiu się o wsparcie w dziedzinie rolnictwa i przetwórstwa w perspektywie 2023 – 2027.
9. Spółdzielczość od zarania swego istnienia była i jest formą odmienną od podmiotów komercyjnych, kierującą się własnym systemem zasad i wartości. Spółdzielnie są więc specyficznymi przedsiębiorstwami, opierającymi się na zasadach współpracy, współdziałania i solidaryzmu społecznego. Są szansą na aktywność zawodową i rozwój osobowościowy, a przedkładając współpracę i współodpowiedzialność nad bezwzględne reguły gry rynkowej, tworzą warunki do bezpieczeństwa materialnego i duchowego swych członków i pracowników, przyczyniając się do budowy świata bardziej bezpiecznego i zrównoważonego.
10. Aby spółdzielczość mogła skutecznie pełnić przypisaną jej misję społeczną, zawodową i obywatelską, niezbędne są odpowiednie warunki prawne wynikające z odmienności systemu spółdzielczego od systemu spółek prawa handlowego, poprzez przestrzeganie Międzynarodowych Zasad Spółdzielczych, usunięcie przepisów dyskryminujących spółdzielnie, poszanowanie zasady niepodzielności majątku spółdzielczego lub jego części, szacunek dla demokracji i podmiotowości spółdzielczej. Aby spółdzielczość mogła się rozwijać, niezbędne są

odpowiednie regulacje prawne wynikające z odmienności systemu spółdzielczego i zgodności z Międzynarodowymi Zasadami Spółdzielczymi. Należy podjąć działania, aby nadać im charakter norm prawa unijnego.

11. Dynamika rynku wymaga od podmiotów gospodarczych elastyczności w działaniu celem dostosowania podaży do popytu, a nawet zmiany profilu i rodzaju produkcji. Odpowiedzią na te wymogi nie może być ustawowa gwarancja likwidacji spółdzielni lecz ustawowa możliwość zmiany branży przez spółdzielnie. Tym działaniom powinny towarzyszyć ułatwienia proceduralne i zachęty podatkowe.
12. Przepisy nakładające na spółdzielnie pracy obowiązek zatrudnienia minimum 10 pracowników na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, są coraz trudniej wykonalne. Należy więc dążyć do zmiany przepisów w tym zakresie poprzez urealnienie liczby członków będących jednocześnie pracownikami do 5 osób. Pozwoli to zachować dotychczasową konstrukcję spółdzielni pracy, a jednocześnie zlikwidować fikcję w ilości zatrudnionych.
13. Rozważenia wymaga kwestia stworzenia możliwości prawnych pozostania członkiem spółdzielni po rozwiązaniu z woli członka spółdzielczego stosunku pracy. Takie osoby powinny mieć możliwość pozostania członkiem inwestującym, posiadającym udziały, korzystającym z ich oprocentowania, korzystającym z podziału nadwyżki bilansowej lub uczestniczącym w pokryciu strat.
14. Istotne znaczenie dla polskiej spółdzielczości ma system podatkowy. W tej dziedzinie inne kraje stosują liczne preferencje. Dyskusja okołokongresowa powinna wskazać te kierunki działań w dziedzinie fiskalnej, które będą optymalne dla spółdzielni, a jednocześnie możliwe do wprowadzenia w naszym kraju.
Należy:
 - znieść podwójne opodatkowanie w spółdzielniach;
 - ujednoczyć system podatkowy spółdzielni z innymi formami prawno-organizacyjnymi;
 - adaptować estoński CIT dla podmiotów spółdzielczych.
15. Po roku 1956 spółdzielczość mieszkaniowa stała się głównym motorem zaspokajania potrzeb mieszkaniowych dla dynamicznie rozwijających się miast. Po roku 2000 jej społeczna funkcja jest stale ograniczana przez coraz bardziej nieprzejrzyste i dysfunkcjonalne warunki prawne. O niskiej jakości prawa stanowionego w zakresie spółdzielczości mieszkaniowej świadczą też orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Konieczny jest przegląd przepisów prawa wprowadzanych mocą kolejnych nowelizacji ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ich weryfikacja oraz sformułowanie propozycji rozwiązań respektujących specyfikę tej branży spółdzielczej, a jednocześnie zbliżającej ją do wspólnej rodziny innych branż funkcjonujących w oparciu o przepisy ustawy Prawo spółdzielcze, które wraz z rozdziałami branżowymi powinno stanowić podstawowy dokument regulujący działalność wszystkich branż spółdzielczych.
16. Spółdzielczość mieszkaniowa odegrała kluczową rolę w zabezpieczeniu potrzeb mieszkaniowych społeczności miejskich, lokalnych, środowiskowych, miejsko-wiejskich wznosząc otwarte i funkcjonalne osiedla oraz nikogo nie wykluczając. Z tej społecznej misji nikt jej nie zwolnił. Istnieją jednak trudne do przezwyciężenia przeszkody, które zawężają obszar i ograniczają dynamikę jej działania, jak przepisy o odrębnych własnościach lokali i tworzeniu wspólnot mieszkaniowych. Spółdzielczość mieszkaniowa jako jedna z form zaspokajania potrzeb

mieszkańców, jako wsparcie ze strony państwa powinna uzyskać przywrócenie mieszkań lokatorskich, dostęp do gruntu będącego w dyspozycji Krajowego Zasobu Nieruchomości.

17. O skali zaangażowania Banków Spółdzielczych i SKOK-ów w zapewnienie środowiskom lokalnym dostępu do usług finansowych decydują fundusze własne. Należy więc kontynuować działania wspierające budowanie funduszy własnych poprzez m.in. rozwój bazy członkowskiej (wzrost funduszu udziałowego) oraz akumulację na fundusze niepodzielne wypracowanej nieopodatkowanej nadwyżki bilansowej. Banki Spółdzielcze, wzmacniając swój społeczny i lokalny charakter, powinny mieć także możliwość budowy kapitałów w oparciu o rozbudowę bazy członkowskiej z możliwością dysponowania udziałami.
18. Budowaniu pozycji bankowości spółdzielczej nie sprzyjają rozdrobnienie struktury organizacyjnej oraz rygorystyczne i krępujące normy regulatora bankowego w zakresie możliwości oferowania klientom zaawansowanych produktów rynku kapitałowego i pośrednictwa finansowego. Przekłada się to na niższą efektywność ekonomiczną banków oraz rzutuje na stopień ich identyfikacji ze środowiskiem lokalnym, a także na trwałość wzajemnych relacji. Należy więc dążyć do budowania długofalowych więzi banków spółdzielczych z klientami poprzez oferowanie im zaawansowanych produktów kapitałowych we współpracy z bankami zrzeszającymi i dodatkowych usług społeczno-finansowych, jak pośrednictwo przy zawieraniu umów ubezpieczeniowych, leasingu finansowego i faktoringu, usług konsultacyjno-doradczych w sprawach finansowych, przechowywania przedmiotów i papierów wartościowych, udostępnianie skrytek sejfowych, itp., aby poprzez takie działania uzyskać swego rodzaju status spółdzielni środowiskowych.
19. Istotnym problemem spółdzielczości finansowej w Polsce są nadregulacyjne działania ze strony państwa w zakresie obciążeń nadzorczych, sprawozdawczych i kontrolnych, m.in. w ładzie korporacyjnym i komitetach audytu oraz implementowane z dyrektywy unijnej rekomendacje KNF w zakresie tzw. kryterium odpowiedniości członków rad nadzorczych, które szczególnie dla mniejszych banków stanowi trudne do wdrożenia wyzwanie. Takie rozwiązania ograniczają ponadto społeczne i środowiskowe funkcje banków spółdzielczych i SKOK-ów oraz ingerują w ich spółdzielczy charakter. Należy dążyć do równoprawnego traktowania przez Komisję Nadzoru Finansowego ustawy Prawo bankowe i ustawy Prawo spółdzielcze.
20. Dokonać analizy ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o spółdzielni europejskiej i zainicjować ewentualną jej nowelizację.
21. Dla handlu spółdzielczego istotne jest uporządkowanie i zintegrowanie rozdrobnionej struktury producenckiej oraz skrócenie łańcucha dostaw poprzez organizowanie się rolników w większe, silniejsze podmioty w formie spółdzielczej, jak uznane organizacje producentów i spółdzielnie II stopnia zorganizowania gospodarczego o charakterze produkcyjnym, handlowym, usługowym i skupowym.
22. Zapisy w Karcie Nauczyciela zdawkowo traktują aspekty społecznej misji nauczyciela, za czym podąża praktyka. Stąd też coraz trudniej o nauczycieli, którzy chcieliby zostać inicjatorami i opiekunami spółdzielni uczniowskich. Działania KRS doprowadziły do uzyskania stanowiska Krajowej Administracji Skarbowej rozwiewającego wątpliwości wokół obowiązków podatkowych spółdzielni uczniowskiej. Kompleksowa ustawa o spółdzielniach uczniowskich, o którą środowisko ubiega się od lat, stworzyłaby jednak lepszy wokół nich klimat i miała prestiżowe znaczenie również dla kadry pedagogicznej. Należy podjąć działania mające na celu uchwalenie

przez Parlament „Ustawy o spółdzielniach uczniowskich” oraz inicjować i wspierać wszelkie możliwe działania przyczyniające się do rozwoju spółdzielczości uczniowskiej, w tym kontynuować i wzmacniać opiekę poszczególnych spółdzielni i organizacji spółdzielczych nad działającymi spółdzielniami uczniowskimi.

23. Należy rozważyć wystąpienie do samorządu studenckiego w celu rozbudzenia zainteresowania powstawaniem spółdzielni młodych pracowników naukowych łączących w sobie koło naukowe i pracę nad nowymi rozwiązaniami z możliwością występowania o granty ze środków Unii Europejskiej.
24. Spółdzielnie coraz częściej sięgają po nowoczesne technologie. Najwyższy stopień zaawansowania technologicznego osiągnęły banki spółdzielcze, spółdzielnie mleczarskie, spółdzielnie mieszkaniowe, instalując przyjazne środowisku elektrownie solarne i fotowoltaiczne, wprowadzając nowoczesne systemy monitoringu energii i ciepła, podzielników kosztów energii cieplnej i wodomierzy odczytywanych drogą radiową, co pozwala znacznie obniżyć koszty eksploatacyjne i lepiej zarządzać zasobami. Należy kontynuować i wspierać te działania poprzez m.in. dostarczanie informacji o dostępności środków unijnych możliwych do uzyskania przez spółdzielnie na realizację zadań związanych z wdrażaniem nowoczesnych technologii. Należy zainicjować działania mające na celu skuteczne spowodowanie, aby spółdzielnie były bezpośrednimi beneficjentami środków unijnych.
25. Współpraca między spółdzielniami różnych branż i typów spółdzielni leży u podstaw idei ruchu spółdzielczego. Spółdzielnie typu pracowniczego / usługowego (spółdzielnie pracy, rzemiosła oraz w szczególności rozwijające się spółdzielnie socjalne) mogą stanowić uspołecznioną alternatywę dla przedsiębiorców funkcjonujących na rynku spoza sektora spółdzielczego, które wchodzą w relacje gospodarcze ze spółdzielniami typu konsumenckiego (spółdzielnie mieszkaniowe, Społem, energetyczne, banki spółdzielcze). Współpraca gospodarcza wzmacnia potencjał gospodarczy i siłę spółdzielczości. Aby do tego doszło, należy wyjść poza paradygmat prostego rachunku ekonomicznego, który został dookreślony w ramach prawnych ustawy - Prawo spółdzielcze oraz dążyć do zmian systemowych. Ponieważ spółdzielnie funkcjonują w oparciu o ten rachunek, należałoby dążyć do zmian systemowych, wprowadzenia preferencji podatkowych i ułatwień formalno-prawnych, aby z jednej strony - nie ingerować zbyt w warunki konkurencyjności, a z drugiej - wyrównywać szanse podmiotom ekonomii społecznej, które z założenia obciążone są trudnościami natury strukturalnej. Wspomniane preferencje podatkowe wiązać by się mogły z prawem dodatkowych ulg czy odliczeń na rzecz spółdzielni typu konsumenckiego korzystających z zamówień składanych spółdzielniom typu pracowniczego. Doraźnym z kolei środkiem może być udział we wsparciu finansowym ze środków publicznych. Wymaga to oczywiście prowadzenia badań i analiz ekonomicznych i prawnych, i w dalszej kolejności proponowania konkretnych rozwiązań legislacyjnych, ponieważ w realiach rynkowych samo uzasadnienie ideowe okazuje się niewystarczające. Krajowa Rada Spółdzielcza będzie w tym zakresie podejmować regularne inicjatywy i stanowić "katalizator synergii" w sektorze spółdzielczym.
26. Naturalnym miejscem współpracy spółdzielni jest samorząd terytorialny szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Na poziomie gmin i powiatów stosunki międzyludzkie są mniej sformalizowane, przez co współpraca jest łatwiejsza. Dotyczy to również podmiotów społecznych, gospodarczych i samorządowych funkcjonujących na tych obszarach. Bezpośrednie

kontakty międzyludzkie i wiarygodność zdobyta w codziennym działaniu stanowi ważny kapitał społeczny, ułatwiający realizację wspólnych celów. Te wspólne cele to możliwość włączenia się wszystkich typów spółdzielni do współpracy z różnymi lokalnymi działaniami społecznymi, spółdzielni lekarzy do zarządzania placówkami służby zdrowia, spółdzielni inwalidów do prowadzenia zajęć terapeutycznych. Coraz częściej pojawiają się rozwiązania umożliwiające powierzenie niektórym typom spółdzielni, w tym spółdzielniom socjalnym usług społecznych czy też innych usług użyteczności publicznej. Władzom samorządowym należy to konsekwentnie uświadamiać, zaś ustawodawcę zachęcać do poszerzenia tych możliwości. Należy zainicjować i dążyć do współpracy z samorządem terytorialnym dla realizacji celów i oczekiwań społeczności lokalnych.

27. Kilka lat temu, przy dużym udziale środowiska spółdzielczego, została uchwalona ustawa o spółdzielniach rolników. Pozostaje ona jednak bytem martwym, nie przekładającym się na działanie. Dyskusja przedkongresowa powinna odpowiedzieć na kilka pytań, przede wszystkim, dlaczego ustawa nie wywołała pożądanych skutków praktycznych, czy jest ona w ogóle potrzebna na obecnym etapie ewolucji środowisk wiejskich, czy jest odpowiednia baza społeczna zainteresowana jej wdrożeniem, jakich zmian należy w niej dokonać, aby środowisko wykazało zainteresowanie powoływaniem spółdzielni w oparciu o jej ewentualnie znowelizowane przepisy oraz przede wszystkim kto i za pomocą jakich środków ma przekazywać nowe możliwości organizowania się w formy spółdzielcze środowiskom potencjalnie tym zainteresowanym. Należy podjąć zdecydowane działania mające na celu przeciwstawienie się tworzeniu nowych bytów prawnych w formule spółdzielczej.
28. Okres transformacji ustrojowej zubożył tradycje polskiej szkoły rehabilitacji i ograniczył szanse społeczno-zawodowej aktywności inwalidów i niewidomych. Mimo upływu kilkudziesięciu lat od tych zmian, spółdzielczość inwalidów i spółdzielczość niewidomych nie otrzymała od rządzących powtórnej szansy adaptacji do nowych warunków społecznych i gospodarczych, jakie ukształtowały się po transformacji. Należy poczynić skuteczne działania, aby spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych uznano jako jednostki działające w sferze pożytku publicznego.
29. Jedną z ważniejszych kwestii jest spółdzielcza edukacja młodzieży. W ramach konsultacji społecznych z udziałem KRS, problematyka spółdzielcza została wprowadzona do podstawy programowej nowego przedmiotu dla klas ponadpodstawowych „Biznes i Zarządzanie”. Jest to okazja, aby w ramach nauczania tego przedmiotu spółdzielnie zaoferowały placówkom oświatowym współpracę, organizując uczącej się młodzieży spotkania i wizyty studyjne w spółdzielniach, co ułatwiłoby jej zapoznanie się z tematyką spółdzielczą.
30. Należy kontynuować, rozwijać i wzbogacać współpracę z uczelniami, uruchamiając kierunki studiów w zakresie spółdzielczości bądź uwzględnić w istniejących programach, tworząc filie Spółdzielczego Instytutu Badawczego, wywierając wpływ na uczelnie poprzez uczestnictwo w gremiach naukowych. Na Uniwersytecie Rzeszowskim, gdzie funkcjonuje również filia SIB, studia podyplomowe zostają rozszerzone o lustrację spółdzielczą, a członkami „Laboratorium Innowacji KUL” są przedstawiciele kierownictwa KRS. Współpracę z uczelniami, takimi jak Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie czy Akademia Nauk Stosowanych im. Wincentego Pola w Lublinie rozwijają także niektóre spółdzielcze związki rewizyjne, współorganizując studia podyplomowe w zakresie

spółdzielczości. Celem tych działań jest odbudowa spółdzielczego środowiska intelektualnego i dostarczenie wysoko kwalifikowanych kadr zarządzających dla spółdzielni.

31. Istotne znaczenie dla rozwoju spółdzielczości ma pozyskiwanie środków unijnych. Pozytywne i korzystne dla spółdzielni doświadczenia wynikające z uczestnictwa przedstawicieli KRS i organizacji spółdzielczych w Krajowym Komitecie Ekonomii Społecznej, grupie roboczej w ramach Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny WPR 2023-2027, w Komitetach Monitorujących Regionalnych Programów Operacyjnych i innych Komitetach Monitorujących wskazują, że należy zabiegać o uczestnictwo w tego typu gremiach na szczeblach krajowym i wojewódzkich. Niezbędne jest również uregulowanie miejsca ekonomii społecznej i spółdzielczości, która obecnie jest konsekwentnie eliminowana w programowaniu funduszy UE, zarówno z grona przedsiębiorców jak i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.
32. Przy dużym zaangażowaniu środowiska spółdzielczego, w ustawie o ekonomii społecznej z 5 sierpnia 2022 r., do podmiotów ekonomii społecznej zaliczono spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych oraz spółdzielnie produkcji rolnej. Łączą się z tym liczne zachęty i ułatwienia, w tym wsparcie w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego czy możliwość uzyskania wsparcia biznesowego, w tym dopłat do zaciągniętych kredytów w bankach i spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Spółdzielnie zaliczone do podmiotów ekonomii społecznej powinny starać się wykorzystać te możliwości w celu wzmocnienia swojego potencjału kadrowego, finansowego i innowacyjnego oraz pobudzania aktywności w środowiskach lokalnych. Należy dążyć, aby ustawa o ekonomii społecznej z 5 sierpnia 2022 r. katalogiem podmiotów ekonomii społecznej objęła również inne spółdzielnie. Niezbędne jest również przywrócenie odrzuconych w trakcie prac nad ustawą zapisów o ułatwieniu zlecania zadań w sferze usług społecznych, partnerstwa publiczno-społecznego oraz przede wszystkim stworzenia krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej tworzącego fundusz instrumentów zwrotnych. Ponadto zmian wymagają krzywdzące zapisy o spółdzielniach socjalnych.
33. Istotną kwestią dla rozwoju spółdzielczości są rozwiązania prawne. Należy więc dokonać analizy przyczyn likwidacji spółdzielni i na tej podstawie zainicjować zmiany prawa spółdzielczego, które zapobiegałyby likwidacji i przekształceniom spółdzielni w spółki. Podjąć należy także działania w zakresie likwidacji podwójnego opodatkowania zysków spółdzielni oraz wprowadzenia przepisów prawa traktujących równo wszystkie przedmioty gospodarcze w zakresie godzin pracy w niedzielę. W tym kontekście należy również dokonać weryfikacji ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Rozważyć należy zmianę ustawy Prawo spółdzielcze w zakresie obowiązkowych szkoleń dla członków rad nadzorczych w zakresie procedowania oraz sposobu sprawowania nadzoru i kontroli nad spółdzielnią.
34. Zasadniczego wzmocnienia wymaga przekaz reklamowy spółdzielczości w zakresie poprawy jej wizerunku oraz marki i zalet towarów i usług wytwarzanych przez podmioty spółdzielcze. Rozważyć więc należy utworzenie funduszu reklamowego w celu stworzenia bloku reklamowego w TV o działalności gospodarczej (handel, produkcja, usługi) realizowanej przez spółdzielnie np. „SCh”, „Społem”, mleczarskie, rolnicze. Te działania będą służyć odbudowie pozytywnego wizerunku spółdzielczości w mediach i społeczeństwie, w tym także poprzez większą aktywność w mediach społecznościowych. Mając natomiast na uwadze kształcenie przyszłych kadr na

poziomie zawodowym dla potrzeb spółdzielni, dążyć należy do ujednoczenia i uproszczenia przepisów w zakresie refundacji kosztów szkolenia uczniów.

35. W celu usprawnienia komunikowania się między organami spółdzielczymi a spółdzielniami, należy dążyć do ograniczania tradycyjnych form przekazu na rzecz mobilnych, w tym plików Pdf w przypadku broszur i biuletynów informacyjnych.
36. Dalszy rozwój rolnictwa i zwiększenia jego produktywności wymaga podejmowania działań na rzecz zwiększenia zorganizowania polskich rolników w spółdzielniach rolniczych, w tym w spółdzielczych uznanych organizacjach producentów, oraz wsparcia informacyjno-szkoleniowe grup producentów rolnych celem uzyskania statusu uznanej OP. To jest bowiem docelowy model działania rolników indywidualnych i podmiotów spółdzielczych na zorganizowanym rynku. Nieodzowna będzie tu Współpraca z Władzami Centralnymi, w szczególności z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, celem wypracowania jak najlepszych warunków do rozwoju spółdzielczych uznanych organizacji producentów i grup producentów rolnych oraz ich zrzeszeń i związków w formie spółdzielni.
37. Operacyjnym działaniem na rzecz rozwoju stanu uznanych OP będzie ukierunkowanie rozwiązań prawnych, w tym podatkowych oraz tworzenia dobrych warunków dla zwiększanie trwałości uznanych OP i GPR, w tym poprzez dostęp do środków rozwojowych na tworzenie i inwestycje w ramach Planu Strategicznego WPR 2023-2027 oraz wdrożenie do PS WPR corocznego wsparcia sektorowego w wysokości do 6% wartości sprzedaży uznanej OP (realizacja Programu Operacyjnego uznanej OP).
38. Za istotne uznać należy promowanie działań na rzecz uzyskiwania przez działające i nowotworzone spółdzielnie, w tym spółdzielcze uznane OP i GPR statusu spółdzielni energetycznej - jako nowej formy współpracy w zakresie optymalizacji i zarządzania źródłami energii w różnej formie – a więc wpisanie się w nowy trend w zakresie bilansowania lokalnych źródeł OZE.
39. Niezależnie od powyższego, dla rozwoju rolniczej spółdzielczości produkcyjnej, szczególnie istotne jest dokończenie procesu legislacyjnego uznania tej formy za wielorodzinne gospodarstwo rolne oraz likwidacja podatku od działań specjalnych dla gospodarstw, w których działalność działań specjalnych związana jest z uprawami rolnymi. Dostrzegana jest również konieczność rozwoju współpracy branżowej i międzybranżowej. Dla całej branży produkcji rolnej, szczególnie istotna jest jednocześnie współpraca z uczelniami i szkołami rolniczymi, celem promowania nauki o spółdzielczości wśród kadry naukowej, studentów oraz uczniów.
40. Jednym z priorytetów powinno być uzyskanie członkostwa reprezentacji polskiej spółdzielczości i właściwych spółdzielczych związków branżowych w Głównym Komitecie Spółdzielczości Unii Europejskiej COGECA. Należy zintensyfikować działania mające na celu uzyskanie członkostwa w tym gremium.
41. Istotną pozycję w strukturze spółdzielczości zajmuje spółdzielczość spóżywców „Społem”. Jako specyficzne, ale jednocześnie godne uwagi, należy uznać zgłoszone przez tę branżę postulaty w sprawie rozważenia stworzenia swego rodzaju poziomych struktur spółdzielczych w poszczególnych regionach, które umożliwiłyby reprezentację spółdzielczą wobec właściwych władz samorządowych i gospodarczych, oraz intensyfikację działań promocyjnych spółdzielczości konsumenckiej. Środki na cele tej intensyfikacji mogłyby pochodzić z funduszu wsparcia

spółdzielczości, utworzonego z części likwidujących się organizacji spółdzielczych. Wymaga to zmian w ustawie Prawo spółdzielcze.

42. Społecznej troski wymaga aktywizacja zawodowa ludzi z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Łączenie celów ekonomicznych z realizowaną misją rehabilitacji zawodowej i społecznej w istniejących jeszcze spółdzielniach inwalidów i spółdzielniach niewidomych, wymaga przywrócenia im szczególnego statusu gwarantującego dodatkowe instrumenty wsparcia. Wrażliwość tego obszaru relacji społecznych wskazuje na konieczność enumeratywnego wymienienia konkretnych zmian w „Ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych”. I tak:
- przywrócić prawo do otrzymywania wyższego dofinansowania SODiR (System Obsługi Dofinansowań i Refundacji) dla spółdzielni inwalidów i spółdzielni niewidomych niż dla otwartego rynku. Do roku 2012 różnica w dofinansowaniu wynosiła 30%,
 - wprowadzić mechanizm waloryzacji dofinansowań SODiR w powiązaniu ze wzrostem płacy minimalnej,
 - prawo do zatrzymania na ZFRON 90% zaliczki podatku dochodowego od osób fizycznych zatrudnionych w spółdzielni inwalidów i spółdzielniach niewidomych (w miejsce dotychczasowego 60%),
 - prawo do objęcia dofinansowaniem SODiR wszystkich pracowników niepełnosprawnych w spółdzielniach inwalidów i spółdzielniach niewidomych bez względu na uzyskanie prawa do emerytury w przypadku dalszego zatrudnienia,
 - prawo do udzielania ulg we wpłatach na PFRON przez spółdzielnie inwalidów i spółdzielni niewidomych (w myśl art. 22 ustawy) bez konieczności spełniania dodatkowych wymogów w zakresie zatrudniania osób ze schorzeniami specjalnymi.
43. Mając natomiast na uwadze kondycję podmiotów spółdzielczych branży niepełnosprawnych i niewidomych, należy wprowadzić prawo zatrzymania podatku od nieruchomości przez spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych bez konieczności osiągnięcia wskaźnika zatrudnienia schorzeń specjalnych. Środki przekazywane są następnie na ZFRON. Należy także zlikwidować niewspółmiernie wysokie kary za nieterminowe opłacanie kosztów płacy innych niż wynagrodzenie netto. Obecnie sankcją jest konieczność zwrotu całego przyznanego dofinansowania, mimo zrealizowania zasadniczego celu, jakim jest zatrudnienie osób niepełnosprawnych. Kłopoty z płynnością i opłacenie ZUS z opóźnieniem, karane jest więc podwójnie, nie tylko odsetkami, ale również koniecznością zwrotu SODiR.
44. Zabezpieczenie potrzeb mieszkaniowych ludności mniej zamożnej, jest ze społecznego punktu widzenia jedną z najważniejszych kwestii jaka jest do rozwiązania. Pomimo tak ważnej roli, jaką pełni w społeczeństwie spółdzielczość mieszkaniowa, decyzje dotyczące jej działalności są podejmowane bez uwzględniania głosu spółdzielców. Aby spółdzielczość mieszkaniowa w szerszym zakresie mogła pełnić swoją misję należy odejść od członkostwa z mocy ustawy, przywrócić obowiązek składania deklaracji członkowskich przy przystępowaniu do spółdzielni oraz wpisowe i udziały. Na nowo należy uregulować relacje członkowskie ze spółdzielnią tj.: przywrócić zebrania grup członkowskich, zrezygnować z instytucji pełnomocnika na walnym zgromadzeniu oraz znieść ograniczenia dotyczące kadencyjności rad nadzorczych.
45. Mając na uwadze wzrost dostępności lokali mieszkalnych dla ludności mniej zamożnej, należy podjąć działania związane z usunięciem przepisów dyskryminujących spółdzielnie mieszkaniowe

w zakresie możliwości rozwoju spółdzielczego lokatorskiego budownictwa mieszkaniowego i zniesienie przymusu tworzenia wspólnot mieszkaniowych. Doprecyzować należy także rozwiązania prawne w zakresie wzajemnych relacji pomiędzy spółdzielnią mieszkaniową a innymi podmiotami (np. wspólnotami) znajdującymi się na jej terenie lub terenach sąsiadujących w zakresie korzystania z urządzeń spółdzielczych przez nie-członków i pokrywania kosztów z tym związanych. Istotną kwestią są także działania na rzecz uregulowania stanu prawnego gruntów zabudowanych przez spółdzielnie mieszkaniowe oraz umożliwienie spółdzielniom dostępu do zasobów Krajowego Zasobu Nieruchomości.

46. Należy podjąć działania zmierzające do uregulowania stanu prawnego gruntów warszawskich zabudowanych na cele mieszkaniowe, do których spółdzielnie nie posiadają tytułu prawnego. Celem tych działań powinno być nieodpłatne ustanowienie prawa własności tych gruntów na rzecz spółdzielni mieszkaniowych. Problem dotyczy 99 spółdzielni mieszkaniowych, ponad 100 tys. mieszkań i 400 ha powierzchni gruntowej.
47. W celu wzmocnienia autonomii, samorządności i niezależności podmiotów spółdzielczych, należy ostatecznie znieść resztki nadzoru państwa nad spółdzielczością. W przypadku zlecenia lustracji w spółdzielni mieszkaniowej przez właściwego ministra, koszty tej lustracji powinien ponosić podmiot zlecający.
48. W spółdzielczości mieszkaniowej wrócić do jednej z podstawowych zasad spółdzielczych, jaką jest dobrowolne i otwarte członkostwo, nie zaś narzucane i odbierane mocą ustawy. Łączy się z tym przywrócenie obowiązku składania deklaracji członkowskich, wnoszenia wpisowego i udziałów.
49. Problemu mieszkaniowego nie da się jednak rozwiązać bez środków finansowych, a w tym partycypacji budżetu państwa. W tym celu należy podjąć działania na rzecz uruchomienia finansowo-kredytowych zachęt dla rozwoju budownictwa spółdzielczego w Polsce, a w tym mieszkań lokatorskich oraz zwiększenia dostępności atrakcyjnych kredytów. Należy także działać na rzecz większego dostępu spółdzielni mieszkaniowych do projektów z udziałem środków pomocowych UE, jak i programów krajowych. Natomiast działalność społeczno-kulturalna spółdzielni mieszkaniowych w większym zakresie powinna być współfinansowana przez samorząd lokalny.

ZARZĄD

KRAJOWEJ RADY SPÓŁDZIELCZEJ